

„LUPTA PENTRU LUMINA“

LUMINA PRIN LUPTA,

REVISTA LITERARA

(LITERATORUL)

APARE O DATA PE SEPTEMANA

Abonamentul: Pe un an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

 DIRECTOR:
 D-ul ST. VELLESCU

 Redactor-Administrator:
 D-ul Th. M. STOENESCU

 SCRISORILE
 nefrancate se refuza

 REDACTIA SI ADMINISTRATIA
 STRADA SF. SPIRIDON, No. 25.

 ABONAMENTELE
 se platesc 'nainte

DIMITRIE BOLINTINEANU.

(Urmare)

In toamna anului 1829, dupa încheierea păcii de la Adrianopol și dupa încetarea nevoilor de tot felul, ce conflictul ruso-turc tirise cu sine, Bolintineanu fu adus în București și așezat la o mătușă a sa ce locuia în mahalaua Dudescu. Școlile naționale, înființate de Grigorie Ghica, în 1822 și suspendate în 1828, din cauza resboiului, ¹⁾ nu se redeschiseseră încă; dar trebuința de învățatură începuse a se simți de o parte însemnată a societății române și părinții cu oare-care dare-de-mână făceau tot ce le sta prin putință ca să înzestreze pe copiii lor cu cunoștințele reclamate de spiritul timpului. În mahalaua Dudescu, Pitarul Costache Podeanu ținea la sine un dascăl român pentru instrucția copiilor seî. Bolintineanu primi în casa acestuia cele d'ântêiu începuturi de citire și

scriere în limba română, pe cari în anul următor trebui să le desvolte în școala primară particulară de la Colțea. Cunoștințele ce se dau în această școală, ca în toate cele-lalte școli naționale, se mărgineaū la câteva noțiuni de gramatică, aritmetică și geometrie practică, geografie, desen liniar și câteva cunoștințe luate din deosebite domenii și trecute sub formula generică de cunoștințe uzuale. ¹⁾ Metodul cu ajutorul căruia se înculcaū aceste începuturi în mintea copiilor era cel Lancasterian. Acest metod s'a adoptat sub domnia lui Grigorie Vodă Ghica de către Daniil Tomescu și s'a pus în execuție de către Teodor Paladi. Sub domnia lui Alecsandru Ghica Vodă, el s'a răspândit în cele mai multe școli sătești și de orașe. ²⁾ Intre camaraziū

¹⁾ Regulamentul organic al Țării românești, pag 431, edit. 1847.

²⁾ Heliade, Istoria Românilor, pp. 249 sq.

¹⁾ J. A. Vaillant, *La Roumanie*, vol. III, pag. 86 sq.

din școala de la Colțea, Bolintineanu avea o dragoste deosebită pentru A. Zane. Imprejurările politice și vicisitudinile vieții aveau să prefacă această simpatie copilărească într'o amicitie ale cărei legături numai moartea le-a putut rupe. Momentele petrecute pe băncile școlii săpaseră în memoria lor niște impresiuni așa de adânci, în cât cu mulți ani în urmă, când ei ajunseseră la culmea vieții, unul aducea aminte celui-l-alt scurtețica cu care era îmbrăcat, dupe obiceiul de atunci, përuî strîns la spate în formă de codiță și alte trăsuri de copilărie care dau frëu glumelor lor și renăștea în imaginația lor virilă scenele de voioșie ale anilor lor scutiți de grijă.

Pe când Bolintineanu se afla încă în școala de la Colțea, muma-sa muri isbită de acea choleră, care, în anul 1831, seceră o parte însemnată din populația Bucureștilor și din satele vecine. Această pierdere fuse pentru densus o lovitură cu atât mai puternică, cu cât ea era mai neașteptată. Cu puțin mai înainte el avusese durerea de-a afla încetarea din viață a părintelui său și disparițiunea din rîndul celor vii a fratelui său mai mic. Poetul închină mai târziu acestor două ființe iubite următoarele versuri din bucata intitulată *Elegie*:

De lacrimi infocate, vai! genele 'mî sînt pline
Și mâna 'mî nemișcată pe harpă a-'nghietat;
Străină este lumea d'acuma pentru mine,
Căci ce-am iubit în viață ca visul a 'ncetat.

Aveam un frate tînăr, a căruia junie
Ca riuleț de lapte luase cursul lin,
Ce în a sa ferice, plăcere, bucurie,
Zicea cu vorba dulce: „eu nu voiți să suspin!“

Aveam și-un tată încă, amic cum și părinte,
A căruî gene albe în plîns au fost albit.

Dar, vai! ei dorm acuma în tristele morminte,
Copilul lîngă tată, precum au viețuit. 1)

În poezia *La ziua aniversară*, scrisă la Paris în anul 1845, Bolintineanu deplînge de pe termen-'nstreinării cu o simțire mai adîncă lipsa mamei și-a fratelui său:

Cînd veneai o dată, zi de bucurie,
Câte dulci speranțe n'aduceai tu mie!
Câte mâni iubite mâna-'mî nu strîngea!
Cupa unui frate cupa mea lovea.
Ochii mei mame plini de lacrimioare
Mă cătau ca floarea pe un dulce soare!
Astă-zi eu sînt singur în strein pămînt!
Maica mea iubită doarme în mormînt.
Oaspeții în juru-'mî nu se mai adună;
Cupele la masă-'mî, vai! nu mai resună!
Casa părintească cade la pămînt;
Iarba verde crește pe coperemînt. 2)

Cu moartea mamei sale Bolintineanu încearcă una din acele sguđuriri morale care se propagă în cursul existenței și dau adesea tonul dispozițiilor noastre sufletești. Natura sa melancolică se abătea din ce în ce mai mult din drumul veseliei spre a se cufunda în lumea visurilor triste, în noianul durerilor de tot felul. Sora sa mai mare, Ecaterina, era singura ființă care mai putea să mîngăie cu dragostea ei candidă această existență dureroasă. Ea știa să verse un balsam bine-făcător peste ranele acestei inimî, care abia începuse să suriză la soarele vieții; ea era singurul dor care 'l făcea să viziteze din când în când locul nașterii sale. Amicitia ei neinteresată, bunățatea și blîndețea ei pentru un frate scump, devotamentul ei care nu cunoaștea nici o margine, împrăștiat nori de pe fruntea poetului și înșeninau figura lui de ordinar posomorită.

1) *Poesii*, vol. II p. 194. Ed. Sococ din 1877.

2) *Ibidem*, pag. 287 sq.

Dar timpul înainta, și Bolintineanu, dupe terminarea învățăturilor elementare, trebuia să părăsească școala de la Colțea spre a se înscrie în matriculile Colegiului St. Sava. Această înscriere s'a făcut, dupe toată probabilitatea, în anul 1834. Pe atunci Colegiul St. Sava coprindea două secțiuni: una a celor patru clase numite umanoare, cea-l-altă a celor trei clase de învățătură complementare. În cele d'ânteiu patru se propuneau: gramatica română, geografia, chronologia, aritmetica raționată, istoria, limba franceză, limba latină și limba greacă. În cele din urmă trei se predă: retorica, geometria, algebra, istoria literaturii, logica, fizica, limba latină și greacă, morala, archeologia și chimia. ¹⁾ Mai târziu această împărțire a claselor și studiilor se modifică, ridicându-se numărul claselor umanoare la șese și reducându-se acela al claselor complementare la două, din al căror program se scotea Morala, Archiologia și Chimia, spre a se întocmi cu studiul trigonometriei și al dreptului roman. ²⁾ Programa, dupe cum se vede, promitea foarte mult, și dacă ar fi să judecăm dupe obiectele coprinse într'ansa, ar trebui să credem că învățământul public nu a făcut de cât a degenera de atunci încoia. Aceasta și este părerea unora din bătrâni, cari nu găsesc destule cuvinte spre a ridica în ochii generației actuale seriozitatea învățăturilor de atunci și zelul mai presus de orî ce laudă al acelor profesori așa de pătrunși de sfințenia chemării lor. Aceste *ieremiade* nu sunt de cât urmarea unei iluziuni de per-

spectivă: admirația crește în raport cu patratul timpului. «În realitate, afară de retorică al cărei profesor, Simion Marcovici, funcționar la minister, venea de opt sau zece orî pe an la școală, și afară de matematicile elementare, în colo nu se făcea nimic sau mai nimic. Cât despre cursurile speciale, acestea erau numai o vorbă, pentru că nu erau nici profesori nici școlari.» ¹⁾

Cât și cu ce fruct a urmat Bolintineanu cursurile din colegiul St. Sava nu se știe, de oare ce matriculele acestei școli nu se păstrează de cât de la 1840 încoia; și în acestea el nu figurează nici de cum. Din contră, amicul său A. Zane se vede trecut între elevii clasei a doua complimentare, a cărei populațiune se compune din el și dintr'un oare care Gărdăreanu. Ca Deucalion către Pyrrha, Zane ar fi putut zice camaradului său: «Nos duo turba sumus.» Cât despre Bolintineanu, el părăsise colegiul; din ce împrejurări, nu știm. Poate că el terminase acele puține învățături neîndestulătoare pentru o minte lacomă de a se însurii sau poate că, dezgustat de o frecventare zadarnică a școlii, se hotărî a părăsi școala și a se ocupa singur cu studiile cari se potriveau mai mult cu natura spiritului său. Este foarte probabil că îndată după aceasta, poate chiar în anul 1841, el intră ca funcționar la Secretariatul Statului, al marelui Postelnic, un fel de minister de externe, pe cât situațiunea politică de atunci a țerei permitea un asemenea departament. În luna lui August 1843 se face o reducere în statul

1) *Regulamentul organic al țării românești*, p. 368, sq. Ed. 1847.

2) Matricula Școlii St. Sava pe anul școlar 1840-41.

1) Hélix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*. Paris 1839; Pag. 191 sq. — Vaillant, *La Roumanie*, vol. III, pp 88 sq.

acestuî serviciu şi numele lui Bolintineanu figurează cu această ocaziune ca secretar la secţia II-a a « pricinilor suditeşti. » În masa II-a a translaţiei româneşti din secţiunea numită se află doi secretari, dintre care unul este Simion Marcovici cu leafă de 3600 lei vechi pe an, iar cel-l'alt este Dimitrie Bolintineanu cu leafa anuală de 1800 lei. ¹⁾ Gazeta oficială vorbeşte de o simplă reducere în personalul serviciului, nici de cum de numiri noi în funcţiuni, şi această împrejurare ne face să admitem că Bolintineanu figura de mai nainte între funcţionarii acestui departament, poate încă din anul 1841, precum am opinat mai sus.

Funcţiunea era pentru dînsul numai un mijloc de a se întreţine. În fundul inimei sale el nu simţea nici o plăcere de a copia conceptele lucrate de superiorii săi sau de a traduce din limba franceză în cea română actele ce se prezentaū la masa a doua din secţia « pricinilor suditeşti. » Mentea lui rătăcea în sferile idealului, apropiându-şi suferinţele altora, reinviând figurile măreţe pe orizontul istoriei noastre, ridicând realitatea la puterea ideei, dând acestor idei o formă care le făcea accesibile pentru simţul tuturilor. Către sfîrşitul anului 1842 ²⁾ el pîşi arena publicităţii cu graţioasa sa elegie intitulată: *O fată tîneră pe patul morţii.* Această bucată se tipări în *Curierul de Ambele secse.* ³⁾ Eliade, marele distribuitor al gloriei literare de atunci, ilustră versu-

rile tînerului debutant cu următoarea notiţă: « câţi cunosc frumuseţea poeziei, acea legănată şi lină cadenţare, acel repaos regulat al emistichului, acele ecpresii şi asemănări răpitoare ce întineresc inima; câţi, pe lângă acestea, mai cer şi o limbă de la poet, pot judeca versurile d-lui Bolintineanu, acestuî june necunoscut încă, ca floricea împresurată în mijlocul unei lese, a 'i saluta talentul şi a aştepta de la dînsul opere demne de un secol mai fericite. ¹⁾ »

Bolintineanu se afla în al 23-lea an al vieţii sale.

Impresia ce această poezie produse între Români fuse atât de puternică, în cât felicitările cele mai călduroase din Moldova, Transilvania şi Bucovina salută apariţiunea ei ca un eveniment literar. Această armonie elegantă, această cadenţă dulce şi regulată, această limbă nobilă fără pretenţiune, produceau un fermec nespus asupra auzului românesc. Pentru ântăia oară vibra în lirica noastră nişte accente aşa de melodioase. Insu-şi principele Bibescu, unul din spiritele cele mai cultivate ale timpului său, podoaba tribunei române, poet însu-şi ²⁾ şi protector al tuturilor talentelor reale, plăti tributul său de admiraţiune tînerului favorit al muzelor. La puţin timp dupe publicarea acestei inspiraţiuni graţioase, Bolintineanu, avnîd trebuinţă de a se duce la băi şi cerîndu-şi un concediu din funcţiunea ce ocupa la secretariatul statului, Domnul însu-şi încuviinţă cererea, scriind cu mâna sa o rezoluţie care rămase pentru tot d'a una neştearsă din memoria petiţionarului şi care începea

1) *Buletinul oficial* din 1843 August 6, pp. 233 sq. Asupra onorariilor acestor funcţiuni vezi *Regulam. org.* ed. 1847, pp. 106 sq.

2) Nu 1843 cum afirmă cei-l'alţi biografi, între cari şi d. G. Sion în prefaţa la *Poeziile lui Bolintineanu*, ed. 1877, p. VII.

3) *Periodul IV*, p. 137, ed. II.

1) *Ibidem*, p. 138.

2) Dimitrie Bolintineanu, *Domniî regulamentari*, (p. 30)

cu acești termeni: «Vezând speranțele mari ce dă acest june» etc. ¹⁾

O fată tânără pe patul morții a fost poate cea d'ântâiu dovadă de ce poate graiul românesc, când este mânuit de un artist. Amicii literaturii române se grăbiră a o face cunoscută celorlalte popoare. Théo, profesor distins de literatura franceză în clasele complimentare ale colegiului St. Sava, o traduse în limba franceză, Marco Antonio Canini în cea italiană, Richard F. Burton în cea engleză.

Recitind astăzi această elegie, care deschise lui Bolintineanu timpul gloriei, noi nu putem împărtăși entuziasmul contemporanilor săi, de vom judeca din punctul de vedere al artei poetice actuale. Limba a luat sub condeiul cător-va din poeții din urmă o vigoare, un colorit și o flexibilitate pe care nu o întâmpinăm în *o fată tânără pe patul morții*. Imprumutul ce am făcut din limbile surorii pe de o parte, introducerea cător-va archaisme norocite și atragerea unor cuvinte populare în cercul limbei poetice, pe de alta, au dat idiomei noastre puțința de a ne înfățișa nuanțe la care predecesorii noștri nu puteau să aspire. În același timp, din punctul de vedere al formei, precum și al fondului poetic, noi ne-am făcut mai pretențioși. Voim metafore îndrăznețe, comparațiuni originale, idei mai înalte, o limbă mai puțin încărcată de neologisme, însă în același timp, mai multă energie. Un poet în ale cărui versuri ne izbim numai de stele și de luceaferi, de filomelă și rîndunele, de roze și de crini, de

epitete zise și rezise, nu numai nu poate câștiga simpatia noastră, dar încă este sigur de a se vedea a doua zi desaprobat într'o revistă sau în foiletonul unui ziar. Sîntem caprițioși și nervoși, și pînă la oare care punct avem dreptul de a ne arăta neîndurați cu acei diletanți, cari nu se sfiesc de a ne da momentele lor de distracție ca hrană intelectuală pentru cele mai prețioase din orele noastre.

Acel ce va voi să judece producțiunile lui Bolintineanu luând, ca normă pretențiunile noastre de astăzi, este nu numai prea sever, dar chiar nedrept. Ca să putem apreția bine meritele unui bărbat oare care, trebuie să ne înfățișăm lămurit societatea de atunci, să studiem cu de-amăruntul starea culturală a acelei epoci, să ne facem oamenii timpului său. Dacă, dupe această lucrare, vom descoperi într'ensul oare cari elemente superioare, pe cari nu le găsim în contemporanii săi, nu putem refuza aceluși bărbat numele de mare. Pe la 1842, abia se publicaseră câte-va din poeziile lui Iancu Văcărescu, cari, într'o formă adesea neîngrijită, respira un sensualism puțin vrednic de a fi cântat. Cârlova celebrase ruinele Târgoviștei cu o simțire în adevăr poetică, însă în niște versuri cari lasau multe de dorit; iar marșul său, așa de lăudat, are multe strofe comune, atât ca formă cât și ca fond. Gr. Alexandrescu era un debutant de forță, care promitea în curând o ilustrațiune de primul rînd, dacă vom trece cu vederea inegalitățile de ritm și puțința sa măestrie de a mlădia versul dupe toate trebuințele inimei și cugetărilor sale. În fine Eliade, așa de corect ca versifica-

1) Bolintineanu, Poezii, ed. 1865 vol. II, p. 293; ed. 1877, vol. II, pp. 337 sq.

1) V. în *Albina Pindului*, 1868, August 1-ă, pp. 86 sq. acestei trei versiuni.

tor, era mai mult un traductor în tot-d'a-una fidel originalului, de cât un poet în adevăratul înțeles al cuvântului. *O fată tânără pe patul morții*, de și inspirată d'a dreptul de *La jeune captive* a lui André Chénier, coprindea o notă nouă pentru lirica noastră: o delicateță de simțiment, o nuanșare fină de emoțiunii, o voluptate galeșă ce nu apare la nici unul din predecesorii săi. În aceasta, Bolintineanu, fără a ajunge la puritatea ideală a lui Virgil sau Racine, se poate pune alături cu cei doi corifei ai secolului lui August și Ludovic XIV. Apoi, de vom compara frumusețea clasică a versurilor din elegia lui Bolintineanu, nu cu versurile lui I. Văcărescu, nici cu ale lui Paris Mumuleanu, ci cu ale lui Gr. Alexandrescu, ba chiar ale lui Eliade, nu ne putem opri de a împărtăși intusiasmul acestui din urmă pentru *o fată tânără pe patul morții*. Pentru întâia oară suna la auzul românilor o limbă așa de dulce, o cadență așa de armonioasă, o așa de fericită combinație de cuvinte ca cele din strofele următoare:

Ca robul ce cântă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios;
Ca riul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mă de moarte eă cânt dureros.

Un crin se usucă și 'n lături s'abate
Când ziua e rece și cerul în nori,
Când soarele 'l arde, când vântul îl bate,
Când grindina cade torente pe flori.

În aceste două strofe ne isbim de două galicisme: *aer* în loc de *arie* și *abate* cu înțelesul de *se închină*. Influența limbei franceze era pe atunci așa de puternică, în cât însuși autorii regulamentului organic o consfințiseră printr'un articol anume. Așa la art. 59 din legea învățământului public, se zice că „vorbele ce vor lipsi din limba părintească, precum sânt cele tehnice și de idei înalte, să se ia numai dintr'o limbă hotărâtă o dată pentru tot-d'a-una, precum este cea franceză, ca una ce se apropie de cea latină, muma firească a acelei românești.”¹⁾ Dar de vom închide ochii asupra acestor două greșeli contra genului limbei noastre, putea-vom oare rămânea indiferenți în fața acestui ritm, ce cade cu atâta grație și armonie?

(Va urma).

Ang. Demetriescu.

S O N E T

Vuind s'asvirl șuvoaele de vale,
Pe deal stă zarea de brânduși albită,—
În aer 'i-o căldură liniștită.
Pe bolți un nor de-argint se rupe 'n pale.—

Sar apele din matca prididită,—
Un cocostirc, pe mal, pășește-agale,
Dând spaimă 'n broaștele, ce 'i fug din cale.
Les aburi calz' din pajiștea 'ncropită.

Și nici un sloiū n'a mai rămas pe gărlă.
Doinind s'aude trișca de la târlă:
Iar mțeii, strinși în cărduri, sburdă 'n soare.

Pămên:u 'ntreg, ca 'n prima'i dimineață,
Se umple de lumină și viață,
Iar inima 'mi se 'ntunecă și moare.

A. Vlăhuța.

1) Regul. org. al țerii rom. pag. 375. ed 1847.

MOS TUDOR

O SCENA DIN EPOCA LUI MATEI BASARAB.

Nici un prepus nu era de ce Vasile Lupul domnul Moldovei gătea atita seamă de oaste, cei mai mulți gîndeau că doar vor năvăli Cazacii ori Tătarii ca să prade Moldova, să calce-casele oamenilor, și să se dea creștinătatea în batjocora păgânilor. Norodul era nedomerit, și pe unde dai prin tîrg, numai fețe îngrijate vedeai.

Matei Basarab, domnul Munteniei, el nu prepunea numai, dar avea încredințare de la iscoadele sale, că Vasile Lupu, dupe sfat și îndemn strein, făcea fără regaz acele pregătiri, cu gînd să alunge pe Matei din scaunul domnii țării Românești, să se pună el oblăduitor, iar Moldova s'o lase fiului seü.

De aceia și la Tîrgoviște se făceau pregătiri mari. Te cutremurai, gîndind că toată țara era în mișcare: sate, orașe, plaini, pretutindenă nu mai era regaz; căpităniile județelor erau în picioare, iar al țării stăpănitor însuși cerceta tabăra ce se pregătea pe șesurile de lingă Tîrgoviște.

Abea se imprimăvăruse, veneau oști din județe pe fie-care zi, și tot se mai scria și oaste de strînsură, măcar că Matei, când venise la domnie, orînduise cu înțelepciune la ascultare și regulă pe veneticii seimeni; dar acum, pentru că Lupu nu-i da pace și vodă, cu toate că nu voia să prilejească război, de rîndul acesta se pregătea ca să se năpustească cu urgie și mare putere asupra lui Lupu și să-l înfrîngă; de aceia ajunsese că și pe argații și pe hăidăii dupe la vite îi scria la seimeni.

Intr'o frumoasă dimineață, cam pe la începutul lui Florar, vodă care se sculase în zori, căci de cu seară poruncise a se găti plecarea la vînat, se preumbla gînditor în odae. Rîncezatul cailor din curtea palatului îl trezi din gînduri și se duse la fe-

reastră; vîzînd că tot alaiul era gata, în-cinse sabia, pe care i'o aduse un copil de casă, își puse un hanger la briu și plecă.

În capul scării, Doamna Ileana îl întrebă: — Pornești prea în zori Măria ta..... ai vre-o veste?

— Nu draga mea Doamnă, vreau să-mă mai odihnesc mintea; dupe ce voi cer-ceta tabăra, o să apuc spre deal către pădurea Schimnicului, căci am orînduit pregătirile încă de erî.

— Pasă cu bine, Maria ta, îi zise Doamna Ileana, și pe cînd vodă cobora scara, ea porunci să se adune fetele de curte să intre în argele și să se aseze la lucru, căci se schimbaseră rînduelile la curtea lui Matheiu Basarab, zăpăceala și moliciu nea din vremurile lui Alecsandru Iiași și a lui Leon Stefan conțeniseră.

Matei coborîndu-se în curte, găsi pe toți curtenii și vîntorii domnești gata de plecare. Domnul încălecă și porni împreună cu toți, iar norodul sta în cale și privind cum trece alaiul domnesc se închina cu dragoste și iubire, că mult milostiv, înțelept și cu rivnă pentru binele obștii era Maria sa.

Calul lui Matei vodă era un bidiviu arăpesc, sprinten și la goană zbura ca gîndul; curtenii se ținură până în tabără cu mare trudă de vodă.

Căminarul Iiaș, până a nu ajunge în tabără, zise căpitanului de arcași:

— Pornește vîntorii domnești la pădurea Schimnicului, Măria sa vodă, dupe ce va cerceta tabăra, va veni acolo să vîneze.

— O să conăcească, căminare?

— Nu știu, dar de conac tot să aveți grije, dacă s'o ivi cumva ursoaica și de vom întîrzia, trebuie să conăcim.

Căpitanul porni, pe poruncă, cu toți oamenii.

Vodă zăbovi mult în tabără, căci cerceată cu amănuntul și armele și pe ostași.

Dupe ce isprăvi, pofți pe vistierul Ghinea grecul și pe boerii cari aveau orîndu-elî și slujbe la Tîrgoviște, să se întoarcă acasă, iar Matei cu cei-lalți curteni, între care era și Armașul Radu Varzaru, porniră spre locul hotărit pentru vînătoare.

În cale, din pricina iuțelii calului măriei sale, dupe care nu se putu ține de cât numai armașul, amîndoi se răsîneră de cei-lalți curteni, ast-fel că rătăciră drumul prin pădure. Eșînd într'o culme de deal, la poalele căruia se arată un luminișiu, vodă zări în depărtare un bătrîn ce îndemna la muncă și porunci armașului a se îndrepta spre dînsul.

Moșneagul avea un chip sănătos, dar bătrîn, alb colilie, până și sprîncenile sale stufoase, erau albe par-că-ar fi fost ninse.

— Hei! Unde suntem aci, întrebă mîndru și restit Radu Vărzaru. Bătrînul se întoarse și cam cu puțin băgătoare în seamă luare în rîs, răspuse:

— Unde? ia sub soare, pe moșia strămoșească! și lăsă pe armașul rașinat, apoi își văzu de lucru, ca și cum n'ar fi avut vorbă cu făptură omenească.

Vodă vîzînd cât se iuțise armașul, deschise el vorba cu blîndețe și cuvință, cum să și cade unei fețe domnești.

— Fiv-ei rogu-te bun, moșiule, să ne spu unde ne aflăm?

Moșneagul se întoarse, și luă căciula, se închină cuvințios, și cu privire blajină și supusă răspuse:

— Daca o ei la stînga, jupâne, numai cât vei încura calul, ajungi la Tîrgoviște.

— Nu mergem la Tîrgoviște, de acolo venim; vrem să mergem la pădurea Schimnicului.

— Atunci ați greșit rîu drumul să er-tați, dar luați-o pe potecă la dreapta, eșiți în drumul mare și de-acolo tot drept spre Lăculețe.

Mai 'nainte de a porni, Matei vodă se întoarse către bătrîn și îi zise.

— Dar ia spune-mi, ce te trudești acolo? bătrîn și muncești ca un flăcău? Ce faci în răzorul acela?

Răsădesc niște pomete, aveam meri pe locul ăsta; dar îmbătrîniseră și erau plini de goange, ca țara de seimeni, și-i-am ars pe toți.

Domnul, uimit de chipul cum moșneagul muncise răzorul și de răspunsurile ce da la vorbă, se apropiă mai mult de dînsul.

— Spunemi mie, cum te cheamă?

— Tudor sin Vintilă, jupâne, să trăești.

— Dupe vorbă, trebuie să fi fost ostaș în vremea de demult.

— Am slujit până mai acu 16 ani țării, cu toate bătrînețele. De pe vremea domnii lui Mihai vodă — Damnezeu săl odihnească — eram și eu ce eram. De când a năpădit pustia de grecime în trebile domnii și ale oastei, nu m'am mai amestecat: țifna grecească îndărătucește pe creștin. Ș'apoi, sunt și bătrîn, nici că m'ar fi chemat.

Ai copil, moș Tudore?

— Da cum să n'am, jupâne. Am numai la oastea domnească vro 16, cu feciori cu nepoți cu tot.

— Da ce? nu cmoști pe Măria sa vodă? îi zise armașul Vărzaru.

— Dupe fapte da, dar dupe chip și grai nu.

— Atunci, nu știi cu cine vorbești?

— Cu o fire de om cam trufaș, dar tot om... că doar n'ei fi Măria sa.

Matei vodă nu-și putu stăpîni rîsul. Simțînd pe armașul că se învierșuna, îi tăia vorba ce era să-i iasă din gură.

— De câți ani trăești așa, moșule? întrebă Vodă.

— De câți ani trăesc? Apoi, după ce se gîndi puțin:

— De, trăesc de vr'o 6 ani.

Vărzaru nu se mai putu stăpîni și încruntându-se aspru către moș Tudor, îi zise:

— Dar ce? Cum ai îndrăzneală să spu o minciună atît de nerușinată?

— Ei! dară mă infrunți — jupâne, par'că ți ași fi argat... Ce păcatele, că doară sînt alb ca fuiorul; de ești cum-va curtean, am fost și eu ostaș și încă vrednic în vremea mea. Eu vorbesc ca la țară, cu graiul slobod; d-ta ca la curte, îngînfat și cu gîndul ascuns, căci așa e curteanul slugarnic și numai zavistie și minciună visează, ca vrabia mălaiu. Eu nu minț, spun cu adevărat, trăesc numai de 6 ani.

— Cum? zise Vodă.

— Nu mă domiresc, adăogă armașul, tot posomorît la față.

— De jupâne, căci sunt și firî zăbavnice la pricepere.

Armașul făcu o mișcare și se roși de ciudă. Vodă îl domoli cu un semn din cap.

— Spune, moșneagule, cu ce înțeles ai zis că ești numai de 6 ani?

— Apoi vezi, am zis jupîne, că trăesc numai de 6 ani, și așa și este. Omul trebuie să-și socotească anii vieții numai din ziua în care poate trăi în tihnă și nu i se prăpădește munca și ogoarele de răsboaiă, jafuri și încălcările pagânilor. Adecă nu e vorba, că și sub domnia lui Mihai Vodă — fiei țarina ușoară — nu contenea războaiele, dar mai mult cu alte limbî și cu păgînii se făceau, și de... ce să zici, când se arăta în fruntea noastră, par'că ne fermeca, mergeam în foc ca la joc. Nu mai contenea un resboi și altele începeau, dar în caltă se dusesse vestea de neamul nostru creștinesc! Ah! jupîne, căci nu începe domnia un resboi ca letinii de Unguri, nu-î-ar mai răbda D-zeu, — că ei repuseră prin vicleșug pe măriă sa Mihaiu, ași sări în foc să răsbun rușinea neamului creștinesc. Când veni Șerban vodă, blând și înțelept cum era, ne-am văzut o seamă de vreme de casa și de ogoare; dar tot nu'l lăsară dușmani în pace, și desăvirșit nu continiră luptele. Dupe ce plecă în pribegie, Măriă sa Șerban, vai! ș'amar! Domniile se schimbau ca și cămășile și grecimea se năpustise droae pe

lângă curte, oastea ajunsese de batjo cură și norodul asuprit cu dări grele; iar fără-de-legile și vicleșugul curtenilor abia le mai putea răbda, creștinul, numai cu milă și cu putere de la Dumnezeu. Silnicia, frica de prepus și de moarte neomenoasă, făcea pe bietul Român să-și blesteme zilele. De vr'o 6 ani, de când ne-am învrednicit cu oblânduirea lui Matei vodă — D-zeu să'l ție — de atunci își mai vede creștinul de plugărie și de alte păsurî, de a tunci mai resuffă omul — și de aceia trăesc numai de 6 ani.

Matei Basarab cu toate că era isteț și neîngîmfat, tot se simți măgulit, — căci așa e firea omenească și de aceia prinse bucuros a mai sta la vorbă cu moșneagul.

— Dar, ia spune, moș Tudore, ai putut, la așa ani înaintați, să-ți dai atita trudă să muncești o livede întregă? Ș'apoi, vèz că răsădești niște pomușori mărunți cât frî de leuștean.

Și rizînd vodă, adăogă :

— Mi se pară că nu-ți vor rodi așa de curînd, că de... ești și cam bătrîn.

— Ba încă bătrîn, jupîne.

— Apoi spune-mi, vei trăi ca să culegi roade?

— Ei! mărite jupîne, respunse moș Tudor, pomușorii din care am mîncat eu, au fost sădiți de alții cu mult înaintea mea, aceia pe care i am pîs eu astă-zî, vor rodi pentru cei ce vor veni dupe mine.

Vodă, minunat de aceste cuvinte istețe, scoase de la briu o pungă și o dete lui moș Tudor.

— Primește a ceasta, moșule. Cine învelește cu graiul și rostînd cu înțelepciune își deslușește fapta și adîncul gîndirii, încaiu graiul să-î fie cu folos și înbucurător.

— Vezi, jupîne, zise unchiașul voios luînd punga, vezi pomușorii de și rodesc tîrziu, ai mei din inpotrivă abea i-am sădit astă-zî, și tot astă-zî mi-au rodit și încă atît, cit nu vor mai rodi nici o-dată.

De această vorbă până și Vărzaru rîse ; iar vodă, plin de veselie, se întoarse către armașul :

— Dă creștinului și punga ta, numai să fugim mai iute, că moș Tutor ne va slei de bani.

Armașul își mușcă buza de mânie, dar scoase punga din sîn și o aruncă la picioarele lui Tudor.

— Unul *dă*, iar cel-alt *aruncă* ! Dumnezeu îi priimește și de la bun și de la nebul, zise Moș Tudor.

Vodă porni tot într'un hohot de rîs.

— Păcălitura e sărată, zise Vodă, uitându-se către armașul, care abia și ținea mînia.

Dar gluma cumiņită e mai de preț de cît fățarniciile silnice și slugarnice ale curtenilor.

— Cinstite jupâne, zise moș Tudor îndreptîndu-și privirea către vodă — bine ai făcut că-mi ai dat atîți bani. Biserica din satul nostru n'are odăjdii și cărțile sfinte s'au cam prăpădit ; cu acești bani voiți face ce e de lipsă sfîntului locaș cu hrumul Maicei Domnului.

— Gîndul ți-e creștinesc și bun ; așa să faci, zise Mateiū.

— Acum, dacă nu ți e cu supărare, cinstite jupîne, să mai zic o vorbă. Dacă ți-o plăcea s'o spu și pe la curte Măriei sale, căci îmi dă gîndul că dupe-acolo sînteți.

— Și ca ce să fie, moșule ? Ai vre un păs ?

— Am auzit că Măria sa vodă, o să se rîzboiască cu domnia Moldovii. Rău e să se răpue frate pe frate.

— Dar, pentru Dumnezeu ! strigă armașul Vărzaru, înecat de turbare.

— Spune tot, zise Domnul lui Tudor, îmi place graiul tău.

— Se face oaste de strînsură ; am fost ostaș și știu că adunătura de lifte nu e bună. Grecii sunt făcuți spre desbrăcare și zavistie, Secui călitură proastă, iar Bulgarii săi spînzurî nejudecați fără frică de păcat : leotile astea mai mult pradă de cît apără țara.

— Nu zici vorba fără temeiū, moșule.

Vărzaru sta pe cărbunî.

— Mai am una. Sfaturile lui Ghinea grecul nu sunt creștinești și armașul Radu cam de mult se adapă în ape grecești. Dea d-zeu ca oamenii aceștia să nu prilejească osîndă și pagubă țerii ori Domniei. Dar prevestesc eū, că pentru dinșii, pagubă și osîndă rea își împletesc singuri ; leota de adunătură din care a făcut impietătorii ea, le va răpune capul.

— Asta-i afară din cale... strigă armașul Radu Vărzaru, care nu se mai putea stăpîni.

— Radule, zise vodă, privindu-l încrunțat, lăsă pe Moș Tudor în pace, în multe are temeinicie la gînd. Viitorul ne va desluși și noă daca este adevărat că : „glasul norodului adevăr spune“, Armașul îngălbînise la față, iar buzele îi învinețiseră, dar își înghiți mînia.

Moș Tudor, cu agerimea minței sale, înțelese că boerul cel darnic nu putea fi altul de cît Mateiū Vodă, oblăduitorul înțelept, milostiv și cu rîvnă pentru binele obștii. Bătrînul oștean, cînd se lumine și se desluși cu cine vorbește, se apropiă de Matei vodă și luîndu-i poala hainii o sărută, și două lacrimi, ca două picături de rouă, îi lunecară dupe geană și se ascuseră în perii albi ai barbei sale.

— Bine cuvîntat fie cel de sus, că m'a învrednicit să vîd, pînă a nu închide ochii, pe cărmuitorul țerii.

Vodă nu credea ochilor săi, că aievea este tot ce s'a petrecut, atît il puseră pe gînduri vorbele bătrînului.

Boierimea și alaiul domnesc de care se răznise Măria sa, sosea, căci se auzea tropotul cailor. Vodă scărbit de amarul înghițit de armașul și pentru că îi soseau boerii și curtenii, nu mai voi să prelungească svîrcolirile sufletești ale lui Radu Vărzaru.

— Ne sosesc curtenii ; să mergem. Rămii cu bine moș Tudore.

— Cu bine și cu domnul spre ajutor, mărite doamne !

Vodă dete pintenî calului și însoțit de armaș se perdură amîndoi în desimea pădurii.

*
* *

Scurtă vreme dupe aceasta, Vasile Lupu năvăli în Muntenia dar a fost înfrînt de Matei. Amărit domnul Moldovei, tot mai încercă în două rînduri, dar și cu acele privilegii nu folosi, căci și la *Nenișor* și mai tîrziu la *Finta*, unde peri chiar ginerile sîu, tot Matei Bassarab birui.

Crîncene, păgubitoare neamului și neîngăduite de D-zeu sunt războaiele între frați.

Proorocia lui Moș Tudor, ca un blestem de sus, aidoma se împlini.

Ghinea grecul și Radu Varzaru, aș fost uciși într'o răscoală de chiar Seimenii cari îndeplineau altă dată poruncile lor nelegiuite. Seimenii nărăviți cu jaful și neorînduiala, până într'atit îndrăzniră, încât la bătrînețile milostivului Domn Matei Basarab, îndărjiți, necinstiră domnia, strigând în calea Măriei sale :

„La mănăstire, nu ne mai trebuie domn bătrân !“

N'a vrut cel de sus ca Moș Tudor să vază cu ochi lui osînda asupraitorilor Ghinea și Radu, căci mult mai înainte, D-zeu îl adormise cu somnul celor drepti.

St. Vellescu.

DIN VECHEA LITERATURA ROMANA

STUDII COMPARATIVE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ISTORIA UNUI IMPERAT FOARTE SCUMP.

(U r m a r e)

Să începem cu Europa, unde, din întîmplare nu s'a răspîndit într'atîta pre cât în Asia. De aceea paralela română devine încă și mai interesantă.

Infantele Iuan Manuel, care a trăit de la 1273—1348 a scris în limba spaniolă o carte supt titlu: *Conde Lucanor*. Ea cuprinde o sumă de povești de origine multiplă. Cele mai multe sînt luate din izvoare orientale prin intermedierea literaturii arabe pe atunci înfloritoare în Peninsula iberică.

Intre acestea povestea supt No. 18 este o paralelă întocmai cu cea română, dar prin originalul ei arab, se potrivește mai mult încă cu aceea din *O mie și una de nopți*, arăbească. Aci se află în volumul întăiu

din edițiunea ce a făcut Habicht, după un manuscript arab. adus din *Tunis*.

Reproduc deci numai pe cea din urmă:

„Intr-o zi veni un Derviș la Has-Aias, vezirul sultanului Mahmud, rugându-l să mijlocească pe lângă Sultan, să capete vr'o leafă.

„O vei căpăta, îi răspunse vizirul, însă numai supt condițiunea că vei făgădui regelui a mă învăța să știu limba paserilor.“ Dervișul se învoi, și îndată îi încuviință sultanul Mahmud o leafă de câte 10 dinari pe zi.

Câtă-va vreme după aceea, fiind sultanul cu viziru la vânătoare, zise către dănsul „Has-Aias, ai învățat ceva până acum de la derviș ? ași vrea să știu, ce vorbesc acolo

cele două bufnițe de pe vârful copacilor. Ascultă și spune-mi ce vorbesc.“

Vizirul se apropie de pomi, și se făcu că aude multă vreme, apoi se întoarce la sultan și-i zise: „Doamne, am auzit numai o bucată din vorba lor, dar iartă-mă, și nu mă întreba să-ți spuî ce-au vorbit.“

„Dar de ce ți-e frică să mi-o spuî?“ îl întrebă sultanul.

Has-Aias zise: „fiind-că aceste două paseri vorbeau de Măria ta.“

„Dar ce caut eî în vorba lor? întrebă sultanul; acuma voesc anume să'mi spuî ce au vorbit, din cuvânt în cuvânt ai să'mi spuî, și să nu'mi tăinuești nimica.“

Vezirul zise: dacă este așa, mă supun voînței Măriei voastre. Una dintr'aceste două bufnițe are un fecior, cealaltă are o fată și acum vor să să încuscrească. Cea cu feciorul zice către cea cu fata: Frate, eî sunt gata să ne încuscrim, dar tu să dai fetei tale cinci sute de sate pustie. Ce, numai atâta îmi ceri? îmi răspunse cea cu fata, îți dau chiar o mie, dacă voești în loc de cinci sute, să dea D-zeu sultanului Mahmud ani mulți; cât o fi el împărat în Persia nu ne-or lipsi sate pustie.

Sultanul pricepu pilda cea isteată a vizirului și se apucă îndată să zidească orașele pustite și căuta de a cuma înainte să facă pe poporul său fericit. De atunci începură a lăuda și a mări numele acestui sultan, cum îi a și rămas pomenirea bună până astăzi.—

Numele sultanului și țara care se pomeneste aci îndrumează spre Persia.

Dar până a căuta paralele în literatura orientală să vedem de nu le mai găsim și aiurea în Europa.

Puțin modificată. mai ales în ceea ce privește tendența morală de la sfârșit, regăsim această poveste în *Gil-Blas* al lui Lesage (cartea VIII cap. VI).

Iată pesagiul de unde începe să vorbea-

(Tausend und eine Nacht, deutsch, von Habicht etc. vol. I ed. 5-a Breslau 1870 p. 106—107).

scă Gil-Blas, care ne arată și izvorul povești:

„Trecuse mai bine de un ceas de când englindiseam pe esceleța sa (Duca de Lerm) cu tot felul de vorbe istețe. ce'mi veneau din dispozițiunea mea cea veselă, când de o dată se așezară două coțofene deasupra copacilor supt. cari ședeam, și începură a bârfi și a face un șgomot ce ne făcu să ne uităm la ele cu multă atențiune.

Ia te uită, zise ducele, la aceste două paseri, cum seamănă că se cert! Mult ași vrea să știu pricina certeî lor. — Monsenior! îi respunsei, curiozitatea esceleței voastre mă face să'mi aduc aminte de o *fabulă indiană* pe care am citit-o, mi se pare, în scrierile lui *Pilpay, sau și a unui alt autor fabulist*. Ministrul mă întreabă ce fabulă era aceea; și eu îi spusei ast-fel:

„Impărătea odată în Persia un împărat bun, care neînțelegându-se îndestul ași ocăruii statul lăsase toată grijea cărmuirii marelui său vizir Atalmuc, om foarte dibace.

„Acesta luă asuprași toată sarcina ocăruii unei împărății atâta de întinse fără a se simți cătuși de puțin îngreuiat. O ținea în cea mai bună pace și tihnă.

„Mai avea și iscusința sa facă pe popor săși iubească pe împăratul și să'l ție pe dânsul ca un bun prieten și credincios vizir al împăratului.

„Printre scriitorii lui avea Atalmuc și un tânăr din Cazimir anume Zeanghir pe care l iubea mai mult de cât pe toți ceilalți. Găsea plăcere în vorba lui, l luă cu sine la vânătoare și îi tlestăinua și cele mai mari, secrete ale cugetului său.

„Intr'o zi, pecând vânau amândoi într'o pădure, vizirul văzu doi corbi croncânind într'un copac, și zise către scriitorul său: „ași vrea să știu ce vor fi zicând pasărilor aceste pe limba lor?“

„Stăpâne, îi respunse tânărul cazimirian dorința d-tale se poate împlini.“

„Dar cum, ce fel? întrebă vizirul.“

„Foarte bine, răspunse cazimirianul, nu

derviş vrăjitor m'a învățat limba pasărilor, și dacă voiți, poclă asculta la acești doi corbi și să vă spuii din cuvânt în cuvânt tot ce zic ele."

Vizirul priimi.

Cazimirianul se apropia de corbi și se făcu că-i escultă cu multă luare aminte.

Pe urmă întorcându-se către vizir îi zise: „ați putea crede domnul meu, că vorbesc despre noi?"

„Aceasta e cu neputință, răspunse vizirul persian, și ce zic de noi?"

„Unul dintr'acești doi corbi, răspunse Cazimirianul, zice: „iată marele vizir Atalmuc, acest mare vultur care acoperă cu aripile sale feritoare toată Persia ca pe un cuib al său, și care veghiază neîncetat la păstrarea ei! Iar acum pentru a se odihni de obose- toarele sale lucrări, vânează aci în pădure, împreună cu credinciosul său Zeanghir. Cât de fericit este acest Zeanghir, că se află în slujba unui atare stăpân, care are atâta bună voință pentru dânsul."

Maî încet, nu te grăbi îi respunse corbul cel-alt, maî încet nu lănda atâta fericirea lui Zeanghir. e Ce drept, vizirul îi vorbește cu multă prietenie, îl cinstește cu încrederea sa i nu mă îndoesc că o fi având de gând să-i dea vr'un post însemnat, dar până atunci, bietul Zeanghir, are să moară de foame. Acuma trăește săracul într'o căsuță cu chirie, lipsindu-i chiar cele maî de trebuință ale vieții. Intr'un cuvânt, duce o viață mizerabilă și nimene n'o știe la curte; vizirul nu se preocupă să afle de are cu ce să trăească sau ba, se mulțumește cu aceea că îi poarte gânduri bune și îl lasă să ajungă prada sărăciei."

Până aci vorbele lui Lesage, care spune că are povestea de la *Pilpay* sau de la un alt *fabulist* și o localizează de asemenea în Persia.

De unde a luat-o Lesage?

În orî-ce chip nu din *Pilpay* care nu este decât *Pancia-tantra* indian de care am pomenit și care în diferitele traduceri

poartă câte un nume diferit așa *Bidpai*, *Pilpai*, *Calila* și *Dimna Stefanit* și *Ihnilat* dar toate sânt aceleași și în această carte nu se află.

Se găsește însă într'altă carte de origină indică purtând de asemenea maî multe numiri; *Syndipa*. *Sept sages*, *Diocletian*, *Șapte viziri* etc.

În cursul veacurilor s'a amplificat această carte (de care am vorbit maî pe larg în cartea mea: *Literatura populară română* p. 66—77) și în loc de *șapte* înțelepți dintre cari fie-care spune câte o poveste, s'a sporit la *zece*, apoi la *40*. De aci a luat Lesage, și infantul Juan Manuel și tot această carte a celor „zece înțelepți" e intercalată în Halimaua arabă, după care am reprodus povestea de maî sus.

O maî regăsim apoi și în prelucrarea turcească cunoscută supt numele de „40 viziri" (tradusă de *Behrnaver* p. 151-152 pusă în gura a celui de al 13-lea vizir.

Indicațiunea internă adică localizarea în Persia ne arată și țara, unde s'a intercalat această poveste în ciclul celor „7 viziri."

În literatura persană o regăsim într'adevăr între fabulele lui *Nizami*; Ba ce e maî mult, se spune că un *măscăriciū* de la curtea califului din Damasc, *Abdul Melec* îi ar fi povestit această anecdotă pentru a-l îndrepta.

Califul *Abdul-Melec* a domnit de la 685-705 d. Chr. și în *numele lui* recunoaștem pe *Atalmuc* vizirul lui Lesage, *corupt*.

Ast-fel am ajuns la ultimul izvor al poveștii, care însă în formă românească s'a maî îmbogățit cu episodul de la început despre galbenii îngropați, ceea ce ne dovedește că ne maî lipsește încă un *inel* în șirul tradițiunei și al traducțiunei.

Nu voiți să termin acest mic studiu, fără a maî aduce încă o poveste orientală în care morala este tocmaî contrară

1) *Dunlo -Liebrecht: Geschichte der Prosa-Dichtungen*, Berlin 1851 p. 501 b. No. 18 ef și *Benfey: Pancha-Tantra* Leipzig 1859 vol. I p. 286-287.

nu risipa și pustiirea cetăților. ci din potrivă sporirea bogăției și fericirea țării printr'o administrațiune înțeleaptă.

Această povestire luată din cartea arabă „Megmua hikaiat“ adică „Adunarea de povestiri“ s'a publicat în traducere franceză de M. Cardonne (Mélange de littérature orientale. Paris 1770, vol. I p. 29-32,) și este intitulată *Devinovățirea is-teață a unui vizir*:

„Mehemel regele Chuzistnaului a fost încongiurat, ca toți domnii orientali, de femei, lingușitori și fameni. Norocul, care ajută adesea mai mult decât mintea, îi dedese un bun ministru. El iubea dreptatea, iubea pe stăpânul său și țara pe care ocârmuia. Se înțelege deci că a trebuit să fie prigonit; căci nu dădea funcțiunii de hatâr, nu vindea harul stăpânului său Femeile sultanului neînvățate cum erau și necunoscând alte plăceri decât ale seraiului și favoarea ministrului, nu găseau prilej să îmbogățească pe fameni de cari se temeau și pe bărbații pe cari îi aleseseră pentru fetele lor.

„Ele se folosiră deci de un minut favorabil și căpătară de la desfrânatul monarh prigonirea acestui ministru.

„Vizirul mazilit n'a voit nici să se desvinovățească, nici să ceară vre-o milă, ci

scrise numai sultanului, că de oare ce nu doria nici o dată alt-ceva de cât a se face folositor, roagă pe Măria sa, să-i hărăzească un ogor înțelenit, ca lucrându-l să se poată hrăni.

„Mehemet care nu putea să nu iubească pe un om care îi slujise atât de bine, puse să caute o moșie nelucrată în țara lui dar nu găsiră. Toate țarinile erau lucrate, comerțul și cultura pământului, amândouă de-o-potrivă sprijinite, dedeau locuitorilor harnici mijloace de trai bun. În toată împărăția Chuzistan nu se găsea nici sărac nici ogor înțelenit.

„Sultanul, căruia îi aduseseră această veste, oameii cari nu 'și dădău socoteală de importanța ei, zise vizirului să 'și aleagă orî ce pământ lucrat care ar voi. Vizirul respunse: „Eū nu voiū altă răsplătă pentru serviciile mele de cât satisfacerea de a le fi făcut. Am voit numai ca stăpânul meu să știe în ce stare am lăsat împărăția, și n'am decât să doresc, ca și urmașii mei să facă pe atâta.“

„Acest răspuns lămurî pe sultanul, care puse pe vizirul iar în postul său, bine hotărât de a lăsa femeilor grija plăcerilor sale, iar ocârmuirea țării să o lase înțelepților.“

D-r M. Gaster

FRANÇOIS COPPÉE

SEVERO TORELLI

(DRAMĂ ÎN CINCI ACTE, ÎN VERSURÎ)

(U r m a r e)

ACTUL INTAIU

SCENA V

Aceiasi, afară de Barnabo și Portia, apoi Severo.

Ercole (lui Sandrino.)

O! Curagios copil!

În corpul tēu de tēnēr ai sângele viril!

Dă-mi mâna!

Renzo

Vezi amice, că Piza nu e moartă !

(In acest moment, Severo ese din biserică)

Vom face-o 'n scurtă vreme să aibă-o altă soartă.

Sandrino (Unui grup din popor rămas in fundul scenei)

Ah! Fraților! e dănsul! Severo!

(Poporul 'naintează întru întâmpinarea lui Severo)

Vă salut

Seniøre!

Severo (Salutând cu mâna)

L'ați văzut?

Copilul răzbunărei și-al lui Torelli! Dănsul
Scăpându-ne, va face să ne 'nceteze plânsul.

Severo (Unei femei, care ține în brațe un copil)

Copila mea, știu bine că ești bărbatul tău

Muri, ca o victimă a geniului rău,

Și iată-te acum săracă, fără pâine...

Ia punga mea, și iarăși, de poți, mai vino moine.

Femeia din popor (Sărutând mâna lui Severo)

Cu mult mă fericită, Severo, vrei să fii?

Severo

Cum nu!

Femeia

Atunci, pe frunte sărută pe-al meu fiu.

Severo

Firește! Să-ți trăiască!

Femeia

Această sărutare

Va face, monseniøre, blestemul și mă tare.

Sandrino (poporului)

Cât e de bun! Tot ast-fel e tot d'auna el!

Un Proscris (lui Severo)

Seniøre, dă-mi și mie favoarea ta!

Severo

Ce fel ?

Proscrisul

Dă-mi mâna!

Severo (Dându-i mâna)

Iată mâna!

Proscrisul (cu lacrimi în ochi)

Îți mulțumesc!

Severo

Amice,

Dar ce-ai? te ved că suferi și plângi... ceva 'm prezice
Că ești lovit prea aspru de soartă.

Proscrisul

Sînt proscris!

Severo

Ce crud destin pe fețe și'n inimi ni s'a 'nscris!
Și plecî?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Proscrisul

In două ore, voiî fi deja departe!
Dar mâna ta, mai vesel de țară mă desparte.

Severo (la o parte)

Cum mă iubesc! O tată, trăi-voiî pentru ei.
Și pentru tine!

(Se apropie de grupul format de Renzo și de tinerii gentilomi. Poporul se risipește și ese)

Severo (Gentilomilor)

Ziua cu bine, — amiciî mei!...

Lippo

De-ai fi venit, Severo, o clipă mai 'nainte
Ai fi vîzut pe-al Pizeî guvernator putinte.
Acuma chiar, infamul, aci, ne-a insultat.

(Va urma)

Th. M. Stoenescu.

ERATA

In numîrul trecut, pag. I-iî, rîndul 19 de jos în sus, în loc de: *condamnat de ceata ignoranței*, să se citească *condensat din ceata ignoranței*.